

Nr 275.

Av herr **Bergman, Johan, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

I proposition nr 146 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Bland de befattningshavare, som i samma proposition föreslagits till åtnjutande av tillfällig löneförbättring, märkes även lärarepersonalen vid högre lärarinnese seminariet, de allmänna läroverken med flera undervisningsanstalter. Dessa befattningshavare intaga emellertid fortfarande, i likhet med vad som varit fallet under de år, denna löneförbättring utgått, en särställning, i det att de för dem föreslagna avlöningstilläggen icke stämma överens med det eljest tillämpade systemet utan satts relativt lägre än för andra i lönehänseende jämställda befattningshavare.

Sådana omständigheter synas emellertid hava inträffat, att det med fullt skäl kan ifrågasättas, om icke riksdagen nu bör taga under omprövning, huruvida icke en jämkning i beloppet av den till nämnda befattningshavare utgående tillfälliga löneförbättringen bör vidtagas i syfte, att full likställighet mellan dem och övriga med dem i lönehänseende jämställda befattningshavare måtte kunna ernås med avseende på den tillfälliga löneförbättringen.

För att emellertid kunna bilda sig en grundad uppfattning härom, torde det vara nödvändigt att göra en återblick på ärendets förhistoria och därvid först och främst erinra sig den principiella ståndpunkt, riksdagen 1918 intog till frågan om avlöningsförhållande i allmänhet för lärarepersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. andra ifrågavarande undervisningsanstalter.

På grundval av Kungl. Maj:ts proposition nr 260 beslöt riksdagen 1918 genomförandet av en definitiv lönereglering för nämnda lärarepersonal. Denna lönereglering avsåg uttryckligt att sätta lärarnas löner i en bestämd relation till vissa andra civila befattningshavares. I löneregleringskommitténs för nyss nämnda proposition och riksdagsbeslut grundläggande betänkande LV säges härom sid. 2 (prop. 260 sid. 30):

»Den säkraste utgångspunkten i fråga om de statstjänare, vilkas lönefrågor i detta ärende äro föremål för kommitténs prövning, anser kommittén för den skull vara den att ställa de avlöningsförmåner, som må

böra förordas, i viss relation till de avlöningar, som nu enligt stat äro fastställda för andra statens befattningshavare av olika kategorier».

Av lönekommitténs betänkande och av samma kungl. proposition framgår oförtydligt, att »de andra statens befattningshavare», vilka vid fastställandet av avlöningsbeloppen för de båda huvudgrupperna lärare, adjunkt och lektor, avsetts, varit de dåvarande normalgradstjänstemännen, av respektive 1:sta och 2:dra normalgraden.

Då det senare gäller fastställandet av avlöningsbeloppens storlek hävdar kommittén i anslutning till denna sin grundläggande ståndpunkt, att lektorerna böra »åtnjuta något högre avlöning än den, som är bestämd för tjänsteman av andra graden», samt förordar därför för dem »en avlöning, som med 400 kronor överstiger vad — *frånräknat ortstillägg* — för närvarande utgår till en andra gradens tjänsteman». Vad adjunkterna beträffar, finner kommittén en jämförelse mellan deras löneförmåner och en tjänstemans av 1:sta normalgraden »ej innebära den rättvisa, man i detta fall vill söka ernå», utan föreslår därför för dem en avlöning, som med 600 kronor överstiger lönen för en dylik tjänsteman.

När nu lönerna för lektor och adjunkt av riksdagen 1918 fastställdes i full överensstämmelse med denna löneregleringskommitténs ståndpunkt och Kungl. Maj:ts därpå grundade proposition nr 260, så innebar detta, att i relation till 2:dra normalgradstjänstemannens grundlön å 5,400 kronor sattes lektors grundlön till 5,800 kronor, d. v. s. 400 kronor högre, och i förhållande till 1:sta normalgradstjänstemannens grundlön å 3,700 kronor bestämdes adjunkts grundlön till 4,300 kronor, d. v. s. 600 kronor mer.

Att man 1918 verkligen avsåg att fastslå en bestämd relation mellan de för ovannämnda kategorier tjänstemän då gällande grundlönerna, framgår med all tydlighet därav, att i såväl löneregleringskommitténs betänkande som i Kungl. Maj:ts proposition i ärendet återfinnas sådana uttryck som »frånräknat ortstillägg», »oavsett ortstillägg» m. fl. De för lektor och adjunkt av riksdagen 1918 fastställda lönernas karaktär av grundlön framgår även därav, att det gällde samtliga lektorer och adjunkter i riket, utan hänsyn till om dessa voro bosatta på dyrare eller billigare ort.

Under sådana förhållanden borde det ha varit uppenbart, att om i framtiden fråga skulle uppstå om ortstillägg åt vissa av dessa lärare, sådana tillägg, för att den på sätt omnämnts åvägabragta lönerelationen ej skulle rubbas, måste komma att utgå på de för adjunkter och lektorer över lag fastställda lönerna å respektive 5,800 å 4,300 kronor. Detta i full överensstämmelse med vad fallet var med dåvarande tjänstemännen av 2:dra och 1:sta normalgraden, vilka utöver sina till jämförelse lagda grundlöner å respektive 5,400 å 3,700 kronor redan vid den tidpunkten å vissa orter åtnjöto s. k. ortstillägg.

Emellertid kom, det oaktat, frågan om ortstillägg att på ett för lärarna synnerligen olyckligt sätt spela in, när senare förslag väcktes om så kallad

tillfällig löneförbättring åt vissa befattningshavare inom den civila statsförvaltningen.

Då Kungl. Maj:t till riksdagen 1919 avlät proposition (nr 326) angående dylik löneförbättring, befunnos läroverkslärarna helt uteslutna. Häremot hade dock dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Rydén, till statsrådsprotokollet fogat en reservation.

Det skäl, som föranledde Kungl. Maj:t att ej medtaga läroverkslärarna, nämligen att de tillhörde de grupper av befattningshavare, som »under de sista åren fått sina stater ny- eller omreglerade efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande», befanns inför riksdagens prövning ohållbart, vadan riksdagens beslut blev, att även lärarna skulle erhålla tillfällig löneförbättring, fastän på grund av omständigheter, för vilka här nedan skola redogöras, med reducerade belopp.

För lärarnas delaktighet i den ifrågasatta tillfälliga löneregleringen efter de för övriga civilstatstjänstemän föreslagna grunderna hade nämligen vid samma riksdag väckts motioner, i första kammaren av herr Belinder jämte 29 andra ledamöter (motion nr 187) och av herr Alexandersson jämte 13 andra ledamöter (motion nr 188), i andra kammaren av herr Nilsson i Kabbarp jämte 64 andra ledamöter (motion nr 384).

Inom statsutskottet fick frågan sådan utgång, att utskottet, ehuru med reservation av 9 ledamöter, beslöt avstyrka de i ärendet väckta motionerna. I motiveringen för detta beslut yttras följande, som är av intresse för frågans utveckling (statsutskottets utlåtande nr 101, sid. 8):

»Beträffande denna grupp befattningshavare bör till en början uppmärksammas, att vid fjolårets löneroglering för dessa lärare den eljest i allmänhet tillämpade principen med ortstillägg icke blev iakttagen. Att nu utan vidare höja läroverkslärarnas löner till belopp, motsvarande de i propositionen upptagna, lär svårligen kunna undgå att verka föregripande på det införande av ortstillägg för dessa befattningshavare, som redan vid genomförandet av fjolårets löneroglering ansågs vara ett önskemål, och som enligt statsutskottets mening bör påskyndas.»

Minoriteten inom utskottet reserverade sig (statsutskottets utlåtande nr 101, sid. 14) till förmån för ett förslag, som med hänsyn till den inom utskottet framförda frågan om ortstillägg, för lärarna upptog på sådant sätt reducerade belopp, att de för andra jämförliga civilstatstjänstemän föreslagna löneförbättringsbeloppen minskats med för samma civilstatstjänstemän utgående ortstillägg. För adjunkt föreslogs sålunda 900 kronor — 300 kronor och för lektor 1,000 kronor — 400 kronor, d. v. s. i båda fallen 600 kronor. Reservanterna framhöllo samtidigt, »att en förnyad utredning synes vara erforderlig beträffande omfattningen av den tillfälliga lönerogleringen för år 1920, varvid jämväl borde tagas under omprövning. huruvida någon jämkning i de nu av utskottet föreslagna bestämmelserna rörande löneförbättring åt lärarepersonalen bör vidtagas.»

Riksdagen beslöt i enlighet med reservanternas förslag, och adjunkter

och lektorer tilldelades alltså för 1919 tillfällig löneförbättring med 600 kronor och övriga lärarekategorier i proportion därtill.

Redan följande år gjordes emellertid från för saken intresserat riksdagsmannahåll ett försök att häruti vinna ändring. Förloppet härvid var följande.

I Kungl. Maj:ts proposition (nr 258) till 1920 års riksdag angående tillfällig löneförbättring för vissa statstjänstemän inom den civila förvaltningen bibehölls för lärarnas vidkommande den undantagsställning, som tilldelats dem genom 1919 års beslut. Kungl. Maj:t följde därvid ett av 1902 års löneregeringskommitté den 17 december 1919 avgivet utlåtande, däri kommittén (se proposition nr 258, sid. 28), som anledning för att ej åt lärarna förorda fulla tilläggsbelopp upptar samma skäl, som sköts fram av majoriteten inom statsutskottet vid 1919 års riksdag, nämligen frågan om ortstillägg.

Beträffande den av riksdagen 1919 begärda utredningen, huruvida någon jämkning i de av riksdagen 1919 antagna bestämmelserna rörande löneförbättring åt lärarepersonalen borde vidtagas, har kommittén intet annat att säga, än att kommittén »vunnit den övertygelsen, att det skäl, som föranledde ifrågavarande avlöningstilläggs bestämmande för 1919, såsom skedde, är av den bärande beskaffenhet, att någon förändring i avlöningstilläggens storlek för år 1920 ej kan av kommittén tillstyrkas».

Med anledning av denna kungl. proposition väcktes inom riksdagen 2 lika lydande motioner i första kammaren av herr Alexanderson jämte 31 andra ledamöter (nr 295) och i andra kammaren av herr Björck jämte 40 andra ledamöter (nr 378).

Efter att hava anmärkt, att skälet till att den tillfälliga löneförbättringen för lärarna 1919 bestämdes till mindre belopp än för andra med dem jämförbara statstjänstemän, nämligen frågan om ortstillägg, varken av löneregeringskommittén eller departementschefen underkastats den ytterligare omprövning, varom riksdagen i skrivelse hemställt, fortsätta motionärerna (motion i andra kammaren nr 378, sid. 7):

»Hade löneregeringskommittén upptagit frågan om de tillfälliga löne-tilläggens beroende av de eventuellt ifrågakommande ortstilläggen till en grundligare prövning än den, som medhanns under utskottsbehandlingen vid fjolårets riksdag, skulle denna fråga näppeligen ha kunnat avfärdas på det summariska sätt, som skett, och utan egentlig motivering. Minskningen i tilläggsbeloppen för lärarna förutsätter uppenbart, att de för dem 1918 bestämda lönesatserna skulle inbegripa även ortstillägg, varför för de lärare, som efter en eventuell reglering av ortstilläggen icke finge sig sådana tillerkända, en avräkning av dylika tillägg från de fastställda lönesatserna borde göras. Redan i det föregående har emellertid visats, att normalgradstjänstemännens ortstillägg lämnats ur räkningen då deras löner gjorts till norm vid fastställandet av lärarnas lönesatser, varav även

synes följa, att dessa lönesatser bestämts fullkomligt oberoende av framtida ortstillägg för lärarna.»

Statsutskottet avstyrkte motionerna, »då beträffande ifrågavarande personalgrupper icke inträffat några förändrade förhållanden, som synas föranleda, att riksdagen nu — — — skulle intaga en annan ställning, än sistlidet år gjordes — — —». Tio av statsutskottets ledamöter reserverade sig till förmån för motionärernas yrkande.

I riksdagen bifölls i första kammaren reservationen med 58 röster mot 33; i andra kammaren bifölls utskottets yrkande med 77 röster mot 75. I den gemensamma omröstningen avgavos 182 röster för utskottets yrkande och 170 för reservationen.

Härmed kan första skedet av förhandlingarna inom regering och riksdag angående tillfällig löneroglering åt lärarna anses avslutat, d. v. s. den period, under vilken frågan om ortstillägg varit avgörande för ärendets behandling; ty sedan av Kungl. Maj:t 19 november 1920 särskilt tillkallade sakkunniga förebragt en grundlig utredning av detta spörsmål och därvid kommit till alldeles samma resultat som motionärerna vid 1920 års riksdag, nämligen att »de ifrågasatta ortstilläggen icke kunna ha något som helst att skaffa med de 1918 fastställda grundlönerna», synes detta skäl definitivt ha blivit avfört ur diskussionen.

Emellertid ha i de kungl. propositionerna till riksdagarna 1921, 1922 och 1923 (respektive nr 236, 126 och 67) angående tillfällig löneförbättring åt vissa befattningshavare inom den civila statsförvaltningen lärarna allt fortfarande upptagits med på samma sätt reducerade belopp.

Anmärkningsvärt är dock, att undervisningsväsendets speciella representant inom regeringen, nämligen chefen för ecklesiastikdepartementet, vart och ett av nämnda år till statsrådsprotokollet fogat sin reservation till förmån för lärarnas upptagande med fulla tilläggsbelopp. I detta sammanhang torde också lämpligen böra framhållas, att skolöverstyrelsen i skrivelser till Kungl. Maj:t av den 31 augusti 1920, den 31 augusti 1921 och den 31 augusti 1922 hemställt om förslag till riksdagen att medge, att lärarepersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. statens undervisningsanstalter måtte erhålla tillfällig löneförbättring efter samma grunder som övriga med dem jämförbara statstjänstemän, samt att läroverkslärarnas riksförbund den 9 oktober 1920 och den 28 november 1921 och 1920-års statstjänstemannakongress den 12 december 1920 gjort framställningar till Kungl. Maj:t i enahanda syfte.

Som nämnts har emellertid Kungl. Maj:ts uppfattning i denna fråga förblivit densamma. Endast skälet för den intagna positionen har blivit ett annat.

I sin till 1921 års riksdag avlåtna proposition (nr 236) stöder Kungl. Maj:t sin mening om att lärarna fortfarande böra bibehållas vid de lägre tilläggsbeloppen på ett utlåtande, som avgivits av den s. k. lärarnas lönekommitté — tillsatt den 3 december 1920 — över det av ovannämnda sak-

kunniga den 22 december 1920 avgivna betänkandet om det förmenta sambandet mellan 1918 års lönereglering och frågan om framtida ortstillägg åt lärarna.

Kommitténs utlåtande den 10 februari 1921 är av följande lydelse (prop. 236, sid. 23):

»Vid den definitiva lönereglering, som år 1918 genomfördes för vissa statsanställda lärargrupper, åvägabragtes en viss relation i avlöningshänseende mellan flertalet till dessa grupper hörande befattningshavare och tjänsteinnehavare tillhörande den centrala förvaltningen. En sådan relation anser kommittén i sig innebära en grundsats, som kommittén håller för önskligt böra jämväl för framtiden vidmakthållas och vid kommande löneregleringar bibehållas. Kommittén vill dock erinra, hurusom kommittén fått sig förelagt att utarbeta förslag till ny definitiv lönereglering för ifrågavarande befattningshavare, vid vilket förslags utarbetande kommittén givetvis, i anslutning till vad som sagts, ämnar låta sig angeläget vara att söka bibehålla den angivna grundsatsen. Till vilket resultat kommittén i dessa sina arbeten kan komma, kan kommittén självfallet icke nu angiva, då arbetena ännu befinna sig på ett förberedande stadium. I allt fall har erfarenheten visat, att en före en definitiv lönereglering vidtagen ändring av utgående provisoriska eller tillfälliga avlöningsförmåner kunnat verka föregripande på den sedermera beslutade definitiva regleringen.»

Inom kommittén yttrades emellertid skiljaktiga meningar, i det att tre av dess sju medlemmar avgåvo särskilt yttrande.

Efter att hava erinrat om att 1918 fastslogs en bestämd relation i lönehänseende mellan lärarna och tjänstemännen inom den centrala förvaltningen fortsätta de tre reservanterna med avseende på den uttalade farhågan för ett föregripande av den blivande definitiva löneregleringen för lärarna (prop. 236 sid. 24): »Detta uttalande synes vara att fatta så, att man ansåg, att vid en blivande definitiv lönereglering efter ortsprincipen lärarna på billigare orter måhända icke skulle få sina löner höjda med så stora belopp som 900 respektive 1,000 kronor. Vi anse oss därför böra framhålla, att om en viss tvekan under dåvarande förhållanden kunde ha varit motiverad, så bör den vara fullständigt hävd numera, efter det beslut, som senare fattats angående lönereglering för kommunikationsverken, och i all synnerhet efter de utredningar och förslag, som i anslutning därtill gjorts av 1902 års löneregleringskommitté angående ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk, betänkande nr LXII. I sagda betänkande är nämligen för första gradens tjänstemän på billigaste läroverksorterna, vilka tillhöra dyrortsgruppen B, föreslagen en begynnelselön å 5,370 kronor, sålunda mer än 1,000 kronor över adjunkternas nuvarande lön (4,300 kronor), vilken skillnad avsevärt ökas, när man, som sig bör, utgår från den nuvarande lönerelationen mellan de förra och de senare. Motsvarande jämförelse gäller i ännu gynnsammare mån om lektorerna — — —.» »Under sådana om-

ståndigheter synes ock för kommittén icke föreligga tillräckliga skäl att ställa sig tveksam gent emot en nu ifrågasatt gottgörelse även av ovan nämnda partiella orättvisa mot lärarna, detta så mycket mindre, som det väl ännu torde dröja någon tid, innan den för dem igångsatta definitiva löneregleringen träder i kraft, och det synes hårt, att de under väntetiden skola nöja sig med lägre löneförbättring än de tjänstemän, vilka de av riksdagen tvärtom förklarats skola stå över i löneavseende.»

I anslutning härtill anför departementschefen (prop. 236 sid. 25): — — »Vid bedömandet av denna fråga torde man emellertid ej kunna förbise de betänkligheter, som av den s. k. lärarnas lönekommitté framhållits mot att nu utan vidare besluta en förhöjning av den tillfälliga löneförbättringen för här ifrågavarande befattningshavare. Vad särskilt angår den jämförelse, som av reservanterna gjordes med de nyligen medgivna löneförhöjningarna för viss personal vid statsdepartementen och de centrala ämbetsverken, synas reservanterna icke hava uppmärksammat, att dessa förhöjningar äro avsedda att förknippas med betydande besparingar av dyrtidstilläggen. Utan att närmare ingå på det berättigade i de gjorda framställningarna måste jag alltså förklara mig ej kunna biträda desamma — — —.» Som synes ger här departementschefen ett halvt erkännande, att de gjorda framställningarna icke kunna anses oberättigade. I vilken mån dyrtidstilläggens storlek bör inverka på den tillfälliga löneförbättringen, upptages längre fram till granskning i annat sammanhang.

I de kungl. propositionerna till riksdagarna 1922 och 1923 (respektive nr 126 och 67) intar Kungl. Maj:t samma avvisande hållning. Några nya sakskaäl framföras därvid icke. Till statsrådsprotokollet 1922 yttrar departementschefen (prop. 126 sid. 24): »Samma skäl, som hittills tillmätts avgörande betydelse vid frågans bedömande, behålla givetvis alltjämt sin giltighet». Och till statsrådsprotokollet 1923 anför departementschefen (prop. 67 sid. 9), att riksdagen »både 1921 och 1922 ansett sig ej kunna tillmötesgå de i förevarande avseende framställda kraven. Vid sådant förhållande och då i övrigt ingen ändring sker i fråga om lönetilläggens belopp, lär icke heller nu någon höjning av den tillfälliga löneförbättringen till här avsedda befattningshavare kunna ifrågakomma». Man lägge märke till de ur saklig synpunkt intetsägande ordalagen! Icke därför att kraven i och för sig äro oberättigade, utan därför att riksdagen tidigare ansett sig ej kunna tillmötesgå dem och i övrigt ingen ändring sker, måste en förtjänt grupp statstjänstemän fortfarande få vänta på rättvisa.

Riksdagen beslöt vart och ett av de tre sistnämnda åren i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Icke heller uti den till årets riksdag i ärendet avlämnade propositionen (nr 146) har Kungl. Maj:t utöver det år 1921 åberopade skälet, nämligen faran för ett föregripande av den definitiva löneregleringen, kunnat anföra något sakligt skäl, varför just lärarna vid de allmänna läroverken

med flera förut omnämnda läroanstalter med avseende på den tillfälliga löneförbättringen skola intaga en sämre ställning än andra statens befattningshavare, framför vilka dessa lärare genom statsmakternas samstämmiga beslut 1918 till och med förklarats skola äga ett bestämt företräde.

Efter att hava omnämnt, att även denna gång till Kungl. Maj:t gjorts framställningar av skolöverstyrelsen, läroverkslärarnas riksförbund, allmänna adjunktsföreningen och Sveriges statstjänstemannanämnd i syfte, att lärarna måtte föreslås till erhållande av tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 med fulla tilläggsbelopp, anför nämligen departementschefen till statsrådsprotokollet endast följande (prop. 146 sid. 14):

»Med anledning av dessa framställningar vill jag erinra om att jämväl under de tre sistförflutna åren, då frågan om tillfällig löneförbättring anmälts för Kungl. Maj:t, likartade framställningar varit föremål för prövning utan att föranleda något förslag till riksdagen i avsett syfte. Riksdagen har också ansett sig icke kunna tillmötesgå de i förevarande avseende framställda kraven. Några förhållanden av beskaffenhet att böra föranleda ändring av statsmakternas ställning till spörsmålet hava enligt min mening ej inträtt. Därtill kommer, att den ekonomiska situationen lägger hinder i vägen för ett tillmötesgående av de anspråk, som jämväl nu framställts.»

I ett till statsrådsprotokollet fogat särskilt yttrande har chefen för ekklesiastikdepartementet, statsrådet Clason, kraftigt betonat rättmätigheten av de gjorda framställningarna om jämkning i den till lärarna utgående tillfälliga löneförbättringen, i det att han säger sig »endast» av »vad chefen för finansdepartementet anfört om de statsfinansiella förhållandena» föranletts »att icke nu förorda avlåtande till riksdagen av framställning om beredande av ökad tillfällig löneförbättring åt lärare vid allmänna läroverken med flera undervisningsanstalter».

Såsom av det ovannämnda framgår har Kungl. Maj:t ej funnit, att några förhållanden av beskaffenhet att böra föranleda ändring av statsmakternas ställning till spörsmålet inträtt. Det sakskalet, varpå Kungl. Maj:t under de tre sistförflutna åren företrädesvis stött sin avvisande hållning till de framförda kraven, nämligen faran av ett föregripande av lärarnas definitiva löne reglering, får alltså även denna gång anses ha tillmätts betydelse för Kungl. Maj:ts ställningstagande till frågan.

Nu har emellertid just på denna punkt en omständighet tillkommit, som borde kunna ge anledning till att denna fråga tages under förnyad allvarlig omprövning.

Den s. k. lärarnas lönekommitté har i augusti sistlidna år avgivit underdanigt betänkande i fråga om definitiv löne reglering för läroverkslärarna med flera andra läraregrupper. Av de i detta betänkande föreslagna lönerna framgår, att de farhågor icke besannats, som kommittén gav uttryck åt i det ovanberörda, 1920 avgivna utlåtandet, vilket i kungl. propositionen

till 1921 års riksdag återopades. Utgår man nämligen från att de lönesatser, som kommittén ansetts bära föreslås för lektor och adjunkt, vid en blivande definitiv löneroglering i det stora hela komma att stå sig inför Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, synes det alldeles uteslutet, att denna löneroglering skulle kunna föregripas därigenom, att fulla löneförbättringsbelopp nu tillerkändes lärarna. Om läroverkslärarna nu beviljades tillfällig löneförbättring med fulla belopp, skulle en lektors begynnelselön belöpa sig till 6,800 kronor och hans slutlön till 7,800 kronor, vilka siffror med respektive 1,060 och 1,500 kronor understiga de av kommittén för lektor på billigaste ort med allmänt läroverk föreslagna begynnelse- och slutlönerna å respektive 7,860 och 9,300 kronor. För adjunkternas inordnande i det nya systemet har lönerogleringskommittén framfört alternativa förslag. Enligt det minst gynnsamma alternativet (placering i lönegrad 14 b) föreslås för adjunkt på billigaste ort, där läroverk förekommer (B-ort) en begynnelselön å 6,102 kronor och en slutlön å 7,380 kronor. Inberäknat fulla löneförbättringsbelopp skulle en adjunkts nuvarande begynnelselön uppgå till 5,200 kronor och hans slutlön till 6,700 kronor, vilka belopp med respektive 902 och 680 kronor underskjuta lärarlönekommitténs ovannämnda siffror. Enligt det senare alternativet (placering i lönegrad 15 a) med en begynnelselön å 6,528 kronor och en slutlön å 7,860 kronor på billigaste ort skulle givetvis underskottet bli vida större eller respektive 1,328 och 1,160 kronor.

Ställningen för en lektor framgår närmare av följande tabell:

Lektor	Nuvarande lön + tillfällig löneförbättring	Nuvarande lön med full löneförbättring	Lön på billigaste ort enligt lärarelönekommitténs förslag	Skillnaden mellan nuvarande lön med full löneförbättring och av lärarelönekommittén föreslagen lön
lägst	6,400	6,800	7,860	1,060
högst	7,400	7,800	9,300	1,500

För en adjunkt ställer det sig givetvis något olika beroende på från vilket alternativ man utgår.

Alternativ I (placering i lönegrad 14 b):

Adjunkt	Nuvarande lön + tillfällig löneförbättring	Nuvarande lön med full löneförbättring	Lön på billigaste ort enligt lärarelönekommitténs förslag	Skillnaden mellan nuvarande lön med full löneförbättring och av lärarelönekommittén föreslagen lön
lägst	4,900	5,200	6,102	902
högst	6,400	6,700	7,380	680

Alternativ II (placering i lönegrad 15 a):

Adjunkt	Nuvarande lön + tillfällig löne- förbättring	Nuvarande lön med full löne- förbättring	Lön på billigaste ort enligt lärare- lönekommitténs förslag	Skillnaden mellan nuvarande lön med full löneförbättring och av lärarelönekommittén föreslagna lön
lägst	4,900	5,200	6,528	1,328
högst	6,400	6,700	7,860	1,160

I nu föregående jämförelse har med avsikt ingen hänsyn tagits till de å lärarnas löner före och efter den i utsikt ställda definitiva lönregleringen sig belöpande dyrtidstilläggen, eftersom det ju, när det gäller att ordna avlöningsförhållandena för en tjänstemannakår på så lång sikt, som det här synbarligen kan bli fråga om, icke kan anses rationellt att i beräkningen medtaga en faktor av så variabel natur, som dyrtidstilläggen visat sig vara.

Emellertid torde det här böra framhållas, att även om dyrtidstilläggen medtagas, beräknade efter de olika grunder, med vilka de utgå för reglerade och icke reglerade befattningshavare, så blir resultatet i stort sett enahanda. Vad lektorerna beträffar kan intet föregripande alls påvisas. Så är även förhållandet med adjunkterna, om man utgår från deras framtida placering i lönegrad 15 a. Utgår man däremot från deras placering i lönegrad 14 b, så inträffar, att adjunkt i högsta lönegraden på billigaste orterna (B-ort och C-ort), räknat med de nu föreslagna grunderna för dyrtidstilläggets utgående, kommer att för budgetåret 1924—1925 uppbära 350 respektive 80 kronor mer än enligt lönekommitténs förslag. Då emellertid vid B-orter, de enda, där nämnda omständighet kan sägas hava praktisk betydelse, dessa adjunkters antal för närvarande är 13, säger tretton, så borde förhållandet icke böra tillmätas någon avgörande betydelse för hela frågans öde.

När det alltså står fast, att det påvisbara underskottet hos lärarnas nuvarande löner inklusive fulla löneförbättringsbelopp i förhållande till de av lönekommittén föreslagna lönesatserna är högst betydande, borde, synes det, några betänkligheter mot att göra lärarna delaktiga i den tillfälliga löneförbättringen med fulla belopp ej längre kunna hysas av det skälet, att därigenom deras definitiva lönereglering skulle kunna föregripas.

Även en annan omständighet har emellertid tillkommit, som synes vara av betydelse för bedömandet av frågan om den tillfälliga löneförbättringen för lärarna.

Den 3 december 1920 tillsatte Kungl. Maj:t, såsom ovan nämnts, en kommitté för uppgörande av ny definitiv lönereglering för personalen

vid rikets undervisningsanstalter. Därvid uttalade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet till statsrådsprotokollet, att han fann det »högeligen önskvärt», att förslag i ämnet skulle »kunna föreläggas 1922 års riksdag» och för att möjliggöra en så skyndsam behandling uppdelades arbetet på tvenne kommittéer, en universitets- och högskolekommitté och en lärarelönekommitté.

Långt ifrån att bliva färdig i så god tid att förslag om definitiv löne-reglering för lärarna kunde framläggas till 1922 års riksdag, kunde lärare-lönekommittén först den 15 augusti 1923 slutföra sitt uppdrag. Och än i dag har nämnda kommittés betänkande icke undergått den förberedande behandling hos olika myndigheter, som anses böra ha ägt rum, innan Kungl. Maj:t tager ställning till däri omhandlade spörsmål.

Lärarnas definitiva löne-reglering synes redan till följd därav bliva föremål för ytterligare uppskov. Tager man dessutom i betraktande, att frågan om det högre skolväsendets omorganisation är under utredning, så kan man vara berättigad att befara, att densamma än vidare kommer att ställas på framtiden.

I dessa sina farhågor måste man ännu mer stärkas av chefens för finansdepartementet yttrande i år till statsrådsprotokollet i fråga om den tillfälliga löneförbättringen (proposition nr 146, sid. 14): »Därtill kommer, att den ekonomiska situationen lägger hinder i vägen för ett tillmötesgående av de anspråk, som jämväl nu framställts». Skulle den ekonomiska situationen nu icke tillåta den relativt ringa merutgift, som ett tillmötesgående av de här ifrågavarande kraven kan medföra — en uppfattning, som man väl ändå torde våga kalla alltför pessimistisk — så kan man med tämlig visshet förutsäga, att det kommer att dröja, innan den anses medgiva den avsevärt större merutgift, som den definitiva löne-regleringen givetvis kommer att draga med sig.

När det således av allt att döma synes synnerligen ovisst, när en definitiv löne-reglering för lärarna kan komma att beslutas, måste det anses billigt, att de under väntetiden åtminstone komma i åtnjutande av den tillfälliga löneförbättringen med fulla belopp, något som de nu på femte året förvägrats, ehuru det principiellt berättigade i deras krav därpå numera icke av någon myndighet drages i tvivelsmål.

I detta sammanhang må även erinras därom, att en annan grupp stats-tjänstemän, som också tillhöra undervisningsväsendet, nämligen lärarna vid universiteten och högskolorna, trots det att de allt ifrån 1919 i olikhet med vad fallet varit beträffande läroverkslärarna uppburit tillfällig löneförbättring med fulla belopp, likväl av sistlidna riksdag i kompensation för uppskovet med deras definitiva löne-reglering tilldelats ett provisoriskt lönetillägg å 600 kronor. Här torde också böra bemärkas, att Kungl. Maj:t till innevarande riksdag framlagt förslag (proposition nr 109) om detta provisoriska lönetilläggs höjande med i vissa fall ända till

tredubbla beloppet. Och dock torde frågan om universitets- och högskolelärarnas välmotiverade definitiva löneroglering kunna sägas ligga vida bättre till än frågan om läroverkslärarnas, enär fjolårets riksdag begärt en snart lösning därav, i det att densamma i sin skrivelse i ämnet (nr 231) anser sig »böra uttala en bestämd förväntan, att förslag rörande dylik löneroglering för ifrågavarande institutioner framlägges till nästkommande års riksdag».

Beträffande slutligen vad departementschefen angående här föreliggande ärende i år anført till statsrådsprotokollet om den ekonomiska situationen, vilken han anser lägga »hinder i vägen för ett tillmötesgående av de anspråk, som jämväl nu framställt» (proposition nr 146, sid. 14), så är det begripligt, att statsfinansiella svårigheter måste påverka statens lönepolitik gent emot dess befattningshavare i allmänhet. Men att låta det ekonomiska läget särskilt gå ut över *en* grupp befattningshavare bland flera i ett visst lönehänseende lika berättigade tjänstemannakärer kan icke anses förenligt med rätt och billighet.

Med hänvisning till vad som sålunda anført, tillåta vi oss hemställa, att riksdagen ville besluta:

dels att den ordinarie lärarepersonalen vid högre lärarinneseminariet, de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, statens blindundervisningsanstalter, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna jämte statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek må för budgetåren 1924—1925 erhålla tillfällig löneförbättring i enlighet med i särskild bilaga upptaget förslag,

dels att till de övningslärare vid ovannämnda läroanstalter, som bestrida undervisning utöver den mot ordinarie tiden svarande undervisningstiden, tillfällig löneförbättring för samma budgetår må utgå med ett belopp av för manlig befattningshavare 30 kronor och för kvinnlig befattningshavare 27 kronor för veckotimme, dock att den tillfälliga löneförbättringen icke må utgå med högre belopp för ordinarie och extra tjänstgöring än sammanlagt 800 kronor för manlig och 750 kronor för kvinnlig övningslärare,

dels att den icke-ordinarie lärarepersonalen vid ovan nämnda läroanstalter må erhålla tillfällig löneförbättring i enlighet med de för extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen gällande grunder,

dels ock att för beredande av tillfällig löneförbättring åt ovannämnda befattningshavare höja det i Kungl. Maj:ts proposition nr 146 äskade extra förslagsanslaget under åttonde huvudtiteln med 610,000 kronor till 2,289,000 kronor.

Stockholm den 1 april 1924.

J. Bergman.

N. S. Norling.

Olof Olsson.

Oscar Olsson.

August Ljunggren.

I. Pauli.

Mauritz Hellberg.

G. A. Larsén.

Karl Sandegård.

J. P. Johansson.

E. Thulin.

Edv. Björnsson.

Ernst Wigforss.

K. G. A. Franzén.

Martin Fehr.

Bilaga.

	Avlöningstillägg, för år räknat			
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Högre lärarinneseminarier, de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, statens blindundervisningsanstalter¹, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna.				
1 rektor.....	² 700	300	—	² 1,000
103 rektorer.....	² 72,100	30,900	—	² 103,000
1 lektor.....	³ 700	300	—	³ 1,000
420 lektorer ⁴	³ 294,000	126,000	—	³ 420,000
1 adjunkt.....	³ 600	300	—	³ 900
806 adjunkter ⁴	³ 483,600	241,800	—	³ 725,400
Vid högre lärarinneseminarier:				
1 ämneslärarinna.....	500	250	—	750
9 ämneslärarinnor.....	4,500	2,250	—	6,750
1 biträdande ämneslärarinna.....	475	225	—	700
2 biträdande ämneslärarinnor.....	950	450	—	1,400
1 lärare i teckning.....	⁵ 650	—	—	⁵ 650
1 lärarinna i gymnastik.....	400	—	—	400
1 lärare i musik.....	⁶ 425	—	—	⁶ 425
1 lärarinna i handarbete.....	500	—	—	500
Vid de högre allmänna läroverken:				
1 teckningslärare.....	⁵ 450	—	—	⁵ 450
37 d:o.....	⁵ 16,650	—	—	⁵ 16,650
1 gymnastiklärare.....	625	—	—	625
37 d:o.....	23,125	—	—	23,125
1 musiklehrare.....	450	—	—	450
37 d:o.....	16,650	—	—	16,650
Vid realskolorna:				
1 lärarinna.....	475	225	—	700
47 lärarinnor.....	⁷ 22,325	10,575	—	⁷ 32,900
1 teckningslärare.....	⁷ 300	—	—	⁷ 300
38 d:o.....	⁷ 11,400	—	—	⁷ 11,400
1 gymnastiklärare.....	⁷ 375	—	—	⁷ 375
38 d:o.....	⁷ 14,250	—	—	⁷ 14,250
1 musiklehrare.....	⁸ 250	—	—	⁸ 250
38 d:o.....	⁸ 9,500	—	—	⁸ 9,500
1 lärarinna i kvinnligt handarbete.....	125	—	—	125
17 lärarinnor i d:o.....	2,125	—	—	2,125

¹ Inbegripet vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

² Därest befattningshavaren är kvinnlig rektor vid statssamskola, vid förskolan för blinda i Växjö eller vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 100 kronor.

³ Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 100 kronor.

⁴ Avlöningstilläggen för de lektorsbefattningar vid folkskoleseminarierna, som hållas vakanta med hänsyn till vid seminarierna befintliga adjunktsbefattningar å övergångsstat, må i stället utgå för nämnda adjunktsbefattningar.

⁵, ⁶, ⁷, ⁸ Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget med ⁵ 75 kronor, ⁶ 150 kronor, ⁷ 50 kronor, ⁸ 25 kronor.

		Avlöningstillägg, för år räknat			
		Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa
		Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
Högre lärarinneseminariet etc. (forts.).					
Vid folkskoleseminarierna:					
1	övningsskollärare.....	1 525	275	—	1 800
76	d:o	1 39,900	20,900	—	1 60,800
1	lärare i teckning vid dubbelseminarium	2 800	—	—	2 800
6	d:o vid d:o	2 4,800	—	—	2 4,800
1	d:o vid enkelseminarium	2 475	—	—	2 475
7	d:o vid d:o	2 3,325	—	—	2 3,325
1	lärare i musik	2 800	—	—	2 800
17	d:o	2 13,600	—	—	2 13,600
1	lärare i gymnastik	2 800	—	—	2 800
16	d:o	2 12,800	—	—	2 12,800
1	lärare i manlig slöjd	1 725	—	—	1 725
8	d:o	5,800	—	—	5,800
1	lärarinna i kvinnlig slöjd	500	—	—	500
5	lärarinnor i d:o	2,500	—	—	2,500
1	lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola	375	—	—	375
8	lärarinnor i d:o vid d:o	3,000	—	—	3,000
1	lärarinna i hushållsgöromål	500	—	—	500
2	lärarinnor i d:o	1,000	—	—	1,000
1	lärare i trädgårdsskötsel	1 400	200	—	1 600
14	d:o d:o	1 5,600	2,800	—	1 8,400
Vid blindundervisningsanstalterna:					
1	ämneslärare	525	275	—	800
2	d:o	1,050	550	—	1,600
1	första lärarinna	500	250	—	750
2	första lärarinnor	1,000	500	—	1,500
1	lärarinna	475	225	—	700
10	lärarinnor	4,750	2,250	—	7,000
1	arbetslärare	500	225	—	725
5	d:o	2,500	1,125	—	3,625
1	handarbetslärarinna	400	200	—	600
2	handarbetslärarinnor	800	400	—	1,200
1	lärarinna i hushållsgöromål	400	200	—	600
1	slöjdlärarinna	400	200	—	600
2	slöjdlärarinnor	800	400	—	1,200
1	musiklärare	425	200	—	625
1	d:o	—	—	150 ³	150
1	gymnastiklärare	275	150	—	425
	Summa	—	—	—	1,537,250
Statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek.					
1	rektor	1 525	275	—	1 800
1	d:o	1 525	275	—	1 800
1	ämneslärare	1 525	275	—	1 800
3	d:o	1 1,575	825	—	1 2,400
1	övningsskollärare	1 525	275	—	1 800
3	d:o	1 1,575	825	—	1 2,400
1	skolkökslärarinna i Murjek	300	150	—	450
	Summa	—	—	—	8,450

¹ Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 100 kronor.

² Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget med 50 kronor.

³ Härav 50 kronor motsvarande tjänstgöringspenningar.